

Útban Kolumbia felé

A nagy út előtt

Lejtő, kaptató, kanyar, buktató, olykor egyenes darab: ez az életutunk. Abból vajmi keveset látni előre. Néha jobb is, ha később eszmélünk rá, hogy min estünk át.

Súgta volna csak valami sorsvezető hatalom: — Na Gyézsabó, most 1980 áprilisában menj nyugodtan Németországba, rendezd meg a hannoveri kiállításodat, aztán jól kapaszkodjál, mert ősszel Kolumbiában fogsz sokat ámulni-vidulni — bizony nagyot nézek... Ámul az ember mindenütt, de kacagni a trópusokon?...

Félek ettől a délszaki úttól! Egy évvel korábban is nekivághattam volna. Cali város egyetemének meghívója akkor már a zsebemben fészeng, vonz is a trópusi ismeretlen világ, de hát újságjaink egyre-másra árvízről, földrengésről írnak, sőt jó ideig túsztartókról is, akik iparkodnak a huszadik (túszadik!) század eme fejlett embergyömöszölő technikáját gyakorolni.

— Nézze — bátorít Kolozsváron egy kávéképű kolumbiai diák —, nálunk Bogotában az a helyzet, hogy először is ott van az az épület, ahová a túszoikat betuszkolták. Azt körülveszik a túsztartók, ezeket pedig a csendőrök. Ezen a hivatalos gyűrűn kívül aztán az élet megy tovább...

Mit tehetek én erre? Csak hümmögök.

A bogotai túszkulánomot szerencsére rövidesen felszámolják, de tűnődéseim közben sok egyéb gond motoszkál a fejemben. Németországból hazatérve eléggé egyes érzelmekkel készülődöm az ismeretlen útra, és már azt se bánám, ha itthon maradok kényelmes környezetemben, hisz itt is annyi téma vár megörökítésre.

Sok ügyel-bajjal jár egy ilyen út. Féltem a frankfurti repülőtéren való átszállástól is, bár ezt a bődületes nagy állomást néhány hónappal azelőtt kétszer is megtapasztaltam a saját bőrömnön.

De mi lesz Bogotában, ahová este érkezem, és a belföldi gépre kell átszállnom, egy fitying nélkül?...

Biztonságérzetem sem olyan égbekiáltó, ha a közép-amerikai államokra gondolok. Vajon Dél-Amerika is ennyira nyugtalan?

Elutazásom előtt egy héttel aztán egy csapásra erőre kapok. Befut egy különös levél Kolumbiából, Antonio Gurisatti építésztől, aki a cali egyetem tanára és közvetítő embere.

Hadd idézzek ebből a számomra létfontosságú levélből: „[...] Ha a bogotai repülőtéren elszórakoznám magam, ami nincs kizárva, íme a személyleírásom.

176 cm magas, se sovány, se kövér. Fekete szem, fekete szemöldök, nemes krumpliorr. [...] Egészen rövidre vágott bajuszt [!] meg körszakállat viselek, ami, különösen profilból, úgy néz ki, mintha megette volna a moly. Ha hideg lesz, akkor egy majdnem fekete lódenkabátban leszek. [...] Ingem egészen világos vagy fehér. Nyakkendőm kék. A szemüveg esetleges: vagy az orromon, vagy a homlokomon, vagy a zsebemben van. Ez utóbbi esetben nem látszik. Lehet, hogy a kezemben van. játszani is szoktam vele, ha unatkozom. [...] Két szép nagy táskát viselek a szemem alatt, amik néha egészen sötétek. Az orrom jobb oldalán egy szép, nem túl nagy szemölcs húzódik meg. A fülem szőrös, mint egy samaré, de azt Lucia néha rövidre vágja...“ (Bámulatos, három értelmű mondat: mit vág le Lucia, a fület, a szórt, vagy a szamarat?) „[...] Nem lesz nehéz megismernie. Engem mindenki megismer, aki nem haragszik rám, és még azok is, akik csak úgy viselkednek, mintha nem ismernének. [...] Magyarul még viszonylag jól beszélek. Igen, szinte elfelejtettem: sokat dohányzom, ronda sárga fogaim vannak, amiket gyakori széles vigyorral mutogatni szoktam. Nem rosszindulatból [...], Reméljük, hogy a colombiai tartózkodása érdekes és kellemes is lesz, igyekeznünk fogjuk azá tenni.“

Hát ez az ember kell nekem! — tör ki belőlem az öröm, és már füttyörészve számolok össze harminc papírt pasztellnek és vagy ötvenet szénrajznak. Vidáman teszem őket a bőröndömbe a már elvámolt kiállítási anyag mellé, miközben mindent leméricskélek. Kiderül, hogy a kiállításra szánt nyolcvan fametszet csak két kiló. Fontos ez, mert húsz kilón felüli csomagtöbbletért fizetni kell. Itt is meghalálja magát a sokat szidott, lebecsült fametszet. Szerény, napfényt sem igényel.

sötét sarkokban is felfedezik. Féltényér méretben egy nyitott boríték is eljuttatja, akár a világ túlsó oldalára is hírünket viszi. Kiállításokon persze az olyan félméteres-méteres lapok jobban érvényesülnek. A pasztelles doboz az oldaltáskába kerül, a bőröndben zötyögne, a kréták széttörnének. A varázsszék a kínai zsákba megy, ott rázódhatnak, úgyse lesz semmi baja.

Bukarestben megkérdik, mit szólnak az egészhez.

— Szeretnék egy román és egy kolumbiai téglá között — habarcs lenni... Vitatható, hogy a román *tencuială*, vagy a magyar habarcs szó cseng jobban, de a fordításra büszke vagyok. Műfordítói becsvágy még nem fűt, ilyesmitől a szakmabeliek ne rettegjenek.

Még egy kedves mozzanat emlékéet viszem magammal.

1980. október 16-án, a bukaresti repülőtér magasrangú vámtisztje így:

„— Mit visz?

— Nyolevan fametszetet kolumbiai kiállításra.

— Az iratok rendben vannak?

— Hogyne, ime a kolozsvár-napocai vámhatóság papírja...

— Akkor nekem nincs egyéb feladatom, mint hogy sok sikert kívánjak a kiállításához...“

Csodák csodája, mintha összebeszéltek volna, ugyanígy búcsúzott el egy héttel ezelőtt a kolozsvári vámhivatal is...

A nagy út

Nem vagyok babonás. Életemben csak egyszer törtem tükröt, és másnap ki is repítettek mérnöki állásomból. Igaz, hogy amúgy is kipenderítettek volna... Szó ami szó, nem vagyok babonás, de a fent leírt jókívánságokat biztató jelnek veszem, és bátran kapaszkodom fel a repülő lépcsőjén. Körülbelül ilyen bizakodva tette meg az első lépéseket Prokofjev Péterkéje is. Mielőtt eltűnnék a Lufthansa gépében, még intek egyet a jóságos Sófalvi Gyurka barátomnak, akinek óriási dolgot köszönhetek: jól kialudtam magam az általa szerzett szállodai szobában, a másikkól ugyanis érthetetlenül kiraktak...

Münchenig, majd Frankfurtig semmi különös. A felszolgált ételek vékony fantáziáját igyekszem a kitűnő német sörrrel feledtetni. Frankfurtban nagy meglepetés. Német barátaim, akik a tavasszal vendégül láttak, még a féléves keresztfiamat is elhozták Hannoverből, és másnap a felszállásnál is segítenek a pokoli utasforgalomból kikecmeregni.

Az érzékeny búcsú közben is felsajog valami: elszakadok Európától... Még néhány tétova perc, aztán elszántan hagyom, hogy a behemót gép engem is elnyeljen. Nagyon egyedül érzem magam. Az oldaltáskámat szorongatom. Mindig kapaszkodunk valamibe.

A sors, azaz a helyelosztás egy angol fiatalember mellé sodor. Összenézünk, mosolygunk, kezdődik a lelki radarozás, és a rokonszenv árnyalatai kedvezőek. Kereszük a közös nevezőt, az érintkezés nyelvét.

Tudok románul, valamit franciául, németül, ő nem. Angolul nem beszélek (1956-ban Kantonban az életkorom iránt érdeklődő kínai nőnek csak ennyit mondtam: Old boy). Angol útítársam végül is kitűnően bírja a spanyolt, én meg a nyelvtant jól ismerve, valamelyest ezen a nyelven is eligazodom. Világos hát, hogy az elkövetkező hosszú órák alatt a hajtóművek egyhangúan velőtrázó dübörgését ékes spanyol szavakkal díszítjük, miközben kicseréljük a világról kialakult véleményünket a békés együttélés szellemében.

Növényvédő szereket forgalmaz Latin-Amerikában, most Bogotába megy. Nekem könnyű bemutatkoznom, csak elérjem a lábamnál szoruló oldaltáskát, és abból kiszedjem a féltényérnyi körtefadúcot meg a vésőt. Valahol Franciaország felett már be is mutatom mesterségem minden csinját-bínját. Emlékbe is adok egy kis lapot. Grafikusok között szokás a zsebben leselkedő metszeteket-fényképeket elővenni, és sok magyarázat ilyenkor nem is szükséges.

Ő már utazgatott Kolumbiában, és ahogy megtudja, hogy Cali városába igyekszem, felragyog az arca:

— Figyelje majd meg, hány szép ember él-mozog abban a tündöklő városban. És ne feledje el ezt a mondást: Cali es la sucursal del cielo (Cali az ég fiókjá).

Hát ahol csak tehetem, büszkélkedem is ezzel a nyúlfarknyi kiáltvánnyal, mindig nagy sikerrel.

Eléggé fárasztó nekem a spanyol párbeszéd, de sok mindent megtudok Dél-Amerikáról. Útitársam időnként zenét hallgat, és hagyja, hogy gondolataimba feledkezzem.

Nagy megkönnyebbüléssel vesszük tudomásul, hogy a nagy ugrás sikerült: átrepültük az óceánt. Ünnepelesen ereszkedünk le Venezuela fővárosának, Caracasnak a repülőtérére. Kimondhatatlan jó érzés magunk alatt ismét földet érezni.

Most útitársamon bámulhatom az angol hidegvért, és a tetejébe még a trópusokon! Beáll ugyanis a bárpulthoz az italoan hadonászó déliek közé, és amerikai sört rendel. Csodálom, a Lufthansa kitűnő német söre nem volt jó neki... Hát meg is vágja a bozóthajú bárfiú hét dollárral! Szemrebbenés nélkül hajtja végre ezt a pénzügyi manővert, az angol meg rebeg néhány szót, aztán felkörtölyja a habzó nedűt. Mint sok más egyéb, e forgandó életben ma is titok, hogy mi ebben a sörben hét dollár. Fenn a gépen ugyanez egytődébe került volna.

Caracasból felszállva újabb kétségek gyötörnek. Megkérem hát szomszédomat, legyen segítségemre, ha — a szenvedélyes sakkozó minden eshetőségre számít — mégsem várna senki. Mit teszek, ha a vámos kibontja az ólomzárás kartoncsövet, és a nagy tömegben szétteríti a nyolcvan metszetet? Elhiszi-e, hogy mindezt Kolumbiának szándékozom ajánlkozni? Hogy lesz ebből kiállítás, ha megvámol, amikor nálam egy peso sincs? Angolom megnyugtat.

Rohanunk a sötétedés elől, de a caracasi egyórási időzés alatt utolér, és Bogotába már este érkezünk. Kilenc óra. Méltóságteljesen leereszkedünk a bogotai repülőtérre. Gyér a világítás. Ideges vagyok. Álldogálnak várakozók, de mindannyiuk alakja a sötétbe mosódik. Itt még a levélben idézett kék nyakkendő is... fekete! Már a géphez tolt lépcső közepéről rákiáltok az első utasvárnára: Gurisatti!? Az csak néz rám, mint egy holdutasra, nem érti. Nyomban kapcsolok: hiszen se bajusza, se szakálla. Fialat nő. Usgyé tovább. Aztán még egyszer hívom jó hangosan a barátomat.

Hiába keresem szőrös fülét, bajuszát, a közelben lámpa nem ég. Végre a sötétből kacagó tenor kiáltja: Gyészabó! Meg vagyok mentve. Fellelegzem. Futva köszönetet mondok készséges angolomnak, még integetünk egymásnak, és máris ölelem a „molyette szakállas” fejű Antonio Gurisattit. A következő percben kulturattasénnkkal öleljük meg egymást. Megható: ő is kijött, hogy utam végső szakaszát egyengesse. Fogja a batyuimat és a jó dél-amerikai nyüzsgésben két jó szóval soron kívül elintézi a vámmformaságokat, majd a Caliba készülő gépre is előjegyeztet.

— Ugy nézzen körül, hogy Bogota Románia legnagyobb hegyénél is magasabban fekszik.

Még van idő sétálni-sörözni. Antonio barátomtól megtudom, hogy a bogotai repülőtéren valamilyen műhiba következtében felborult a menetrend. Várunk, várunk. Sebaj, fő, hogy a tízórási egyvégben való utazás véget ért. Van miről beszélgetni. Az árvizes-földrengéses újsághíreket emlegetem; kedélyes barátom felvilágosít:

— Tudod, árvíz, földrengés nálunk valahol mindig van. Ez az ország akkoráig, mint az egész Balkán-félsziget, hozzáadva még Magyarországot, Ausztriát, Csehszlovákiát és Svájcot. Mi már megszoktuk... Bármikor jöhetnélna...

A várakozó utasok megmozdulnak, mi is. Úgy gyalogosan odajutunk a géphez. Kiderül, hogy Caliba megy ugyan, de nem a miénk. Sötét van, sokan befurakodnak a repülőbe, majdnem mi is. Elered az eső. Távol, egy másik géphez nyaktörő létrán jutnak fel, de lekergetik őket. Az sem a miénk. Közben géppisztolyos csendőrök érkeznek az első géphez, és egyenként pakolják ki a benyomult honfoglalókat. Le vagyok horgadva. Barátom csak kacag és biztat.

Végre egészen más irányban megpillantunk egy harmadik járatot. Talán az lesz. Gátlás nélkül odaiparkodunk. Az eső is rázendít. Olyan futamokat dobol ki a gép szárnyán, hogy egy zeneszerző is ráhegyezné a fülét.

Több órás késéssel elindulunk.

Na Gyészabó, eme gépháromszögelés tornája után végre egyenesben vagy!

Nagy jármű ez is, ami érthető. Kolumbia óriási, jó része hegyvidék, kevés a vasútja és aránylag a közútja is, tehát nagy a repülőgépforgalom. Caliban a csomagjaim várnak, az első járáttal érkeztek...

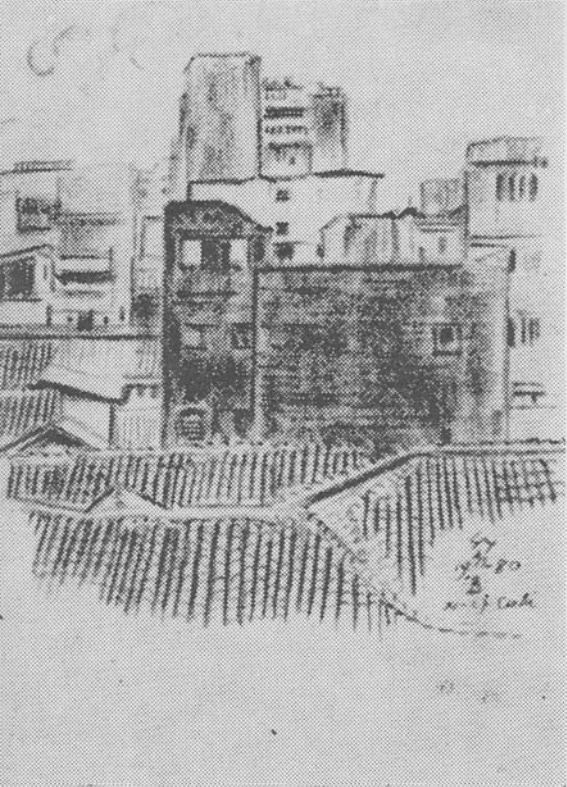
A repülőtér mellett a sötétben áll a vörös terepjáró. Fél napi várakozása alatt senki sem nyúlt hozzá... Megsimogatom. Segítségével sok mindent látok majd a következő két hónapban...

Esőben

Epp, hogy beülünk, és ami most jön, a forró égővi világ első nagy élménye: a trópusi eső. Régi leírások emléke tör fel, és annyi órási fárasztó út végén is úgy örvendek neki, mint a gyermek. Jókor jött az a bogotai: késés! Lám, ha pontosan érkezem, akkor most már alszom, és ezt a fröcsögő égi vízijátékot sohasem látom. Úgy

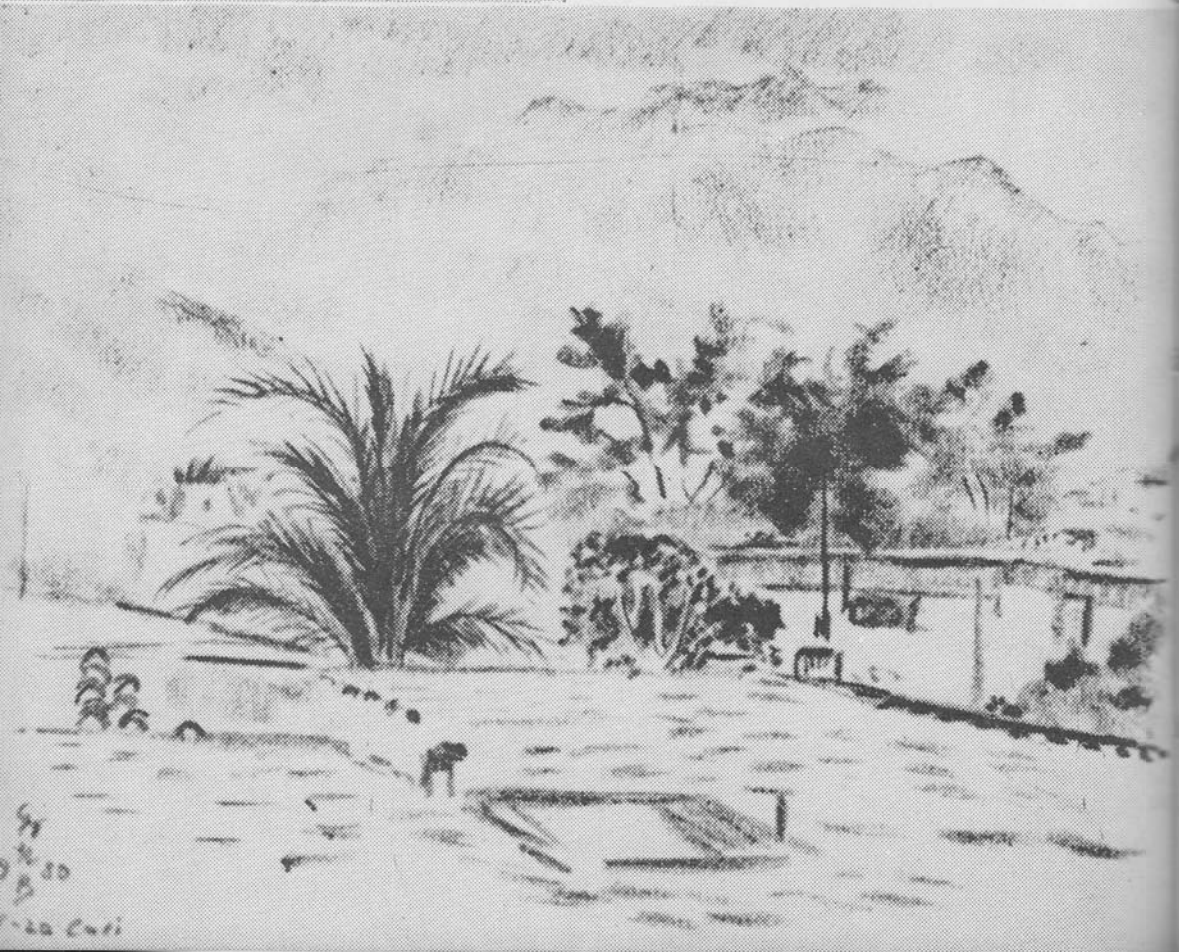

64
1932
B
8-19

GY. SZABÓ BÉLA SZÉNRAJZAI:

1. GUMIFA
2. AZ ÉPÜLŐ CALI
3. PÁLMA

**Gy. Szabó Béla: Kolumbiai egyetemista
(szénrajz, 1980)**

harminc kilométert kell lakásunkig megtennünk, közben a vízzene minden formáját végigélvezem. Ritmusa hol a Vivaldié, aztán fokozódik és Beethoven-szerűen kopog egészen a dörömbölésig. Bámulatós ez a sűrű mozgó víz, aminek ábrázolását annyi vívódás közben kíséreltem meg.

Szaladunk az éji esőben, és óriási lapos tölsér koronájú fák, különös növények formái suhannak el az út két oldalán a szakadó zuhatagban. A zaj már félelmetes, gépfegyverszerű csakúgy, mint a fogarasi alagútban volt 1975-ben, ottjártamkor.

A városban a hegyoldalokról patakok ömlenek a főútra, és egy-egy szembejövő jármű úgy ránk hasítja a vizet, hogy ez a kocsinkon átfröccsen. Persze a trópusi eső ritkán terjed nagy területre — magyarázza Antonio —, inkább pászmás. Szakad körülöttünk, de úgy kétszáz méternyire csendes.

Hát ezt az ijesztő-vonzó élményt idézem elsőnek, valahányszor később a kolumbiai élményeim felől faggatnak. Alig tapintom meg ezt az országot, első, talán nem elhamarkodott érzésem: Kolumbia az ellentétek világa.

Cali városáról utközben megtudom, hogy 1526-ban alapították a spanyolok, kétmillió lakosa igyekszik boldogulni, ezer méter magasan fekszik a Cauca folyó termékeny völgyében a Középső és a Nyugati Cordillerák között, ez utóbbihoz úgy nekifeküdve. Három-négyezer méteres hegyek tornyosulnak a közelben, távolabb magasabbak.

A megmosakodott város bemutatkozása mindenképp érdekes. A mexikói fűvészkertben sem láttam akkora pálmafákat, mint amekkorák a főúton egymást váltogatják. Dús a növényzet, amit a délszaki termékeny föld létrehoz. Még éjszaka is érzékelné lehet a zöld szín gazdag árnyalatait. Messziről több irányban kisebb felhőkarcolók foltjai sejtetik, hogy a város fejlődik.

Végül elhagyjuk a főutat — itt 5-ös útnak nevezik — és jobbra olyan kertvárosfélébe kanyarodunk, majd balra, a meghitt 3-as utcába, a lakásunkhoz. Fa és fa mindenfelé, de egy sem ismerős. Előre érzem, hogy milyen jól fogok itt dolgozni.

Az idő kellemes, mintegy 18-19 fokos a levegő. Az eső mérsékelte a meleget. A szomszéd ház előtt nagy, fonadékös gyökereket látok. Jó rajztéma, papírra kell vetni.

Már csak szemerkél, amikor megérkezünk.

Otthonosan

Háziasszonyom — Lucia — magas, határozott, humorkedvelő, akárcsak a férje. Mindketten hahotázva fogadják bemondásaimat, és hasonlókkal válaszolnak.

Sok a közös emlék. Kolozsvári életünk, budapesti egyetemi éveink. Én ugyan vagy húsz évvel korábban végeztem, de voltak tanárok, akikről mindketten tanulunk.

Örvendezve fogad még Piesicsi, a szép szál dalmát kutya. Ahogy leülök, okos fejét az ölembe fekteti.

Úgy érzem, itthon vagyok, jól tudok majd dolgozni...

A felhőszakadásos éjjelt napos reggel követi. A sejtető rövid hajnalon elnyújtott fűtők felelgetnek egymásnak, és ébresztgetnek a trópusi álomvilágban. Csak később tudom meg, hogy a környékbeli gazdagokat a betörőktől fizetett örök védik, akik időnként harsány sípszóval iparkodnak elijeszteni a gonosz szándékú rablókat. Szerintem néha unalomból is teszik, vagy éppen önbátorításból.

Mexikóban sok déligyümölcsöt ismertem meg, de most a feltálat reggelinél meglepődöm, mi minden van még az életben. Kacagó reggelizés ez, mint minden egyes későbbi étkezés.

Munkavégységem hatalmába ejt, és máris rövid terepszemlét tartok a kis udvaron. Páfrányok, bambusz, kaktuszok, bugainviliák, mimózák, yuccák között három mosdótálnyi mesterséges tavacska, de ide szállnak reggelente a kolibri inni, úgy röptében, ahogy a virágmézet is szívják.

Hát ilyen környezetben rajzolok le egy dísznövény-csoportot. Kiderül, hogy ebből a növényből állítják elő az indiánok a nyilmérget, neve *kurare*.

A másik kis udvarunkból veszekedő papagájok recsegése, távolról a kabócák rádiószzerűen sípoló hangja (Görögországban percegek) hallszik, s ha mindehhez hozzávesszük a magasban perzselő napot: érzem, hogy valahol nagyon messzire járok.

Még egy közeli állatkáról kell megemlékeznem. Szobám falán futkorászik egy arasznyi világos gyík, a gekko. Olvastam róla, nem félek tőle.

Ami a kabócát illeti, úgy vélem, utcánk végében valamelyik nyakatekert ágazatú fán él. Utcám neve hivatalosan 3-ik utca, de én elkereszteltem Kabóca utcának. „A kabóca a trópusok második nagy átka, hangja ingerültté tesz“ (Első a moszkító!) — idézi Antonio valahonnan. Nekem új, szívesen hallgatom.

Útonállás

Erős markú háziasszonyom kitűnő autóvezető. Szombaton reggel vetek horgonyt Cali városában, és vasárnap délelőtt már felvisz a Nyugati Cordillerák oldalába, úgy ezerhétszáz méter magasra. Egy-egy éles fordulóban, több száz méteres mélység szélén az utolsó pillanatban ránt egyet a kormánykeréken, és jót mulat az ijedségemen.

Az egyik nagy kanyarból kibukkanva látom, hogy az út el van zárva. Meghökölünk. Hát két fehér ruhás ártatlan leányka tart keresztbe egy fehér szalagot, egy apáca pedig egy perselyt. Mindez nagy odaadással történik. Rádöbbenek, hogy ez az apáca gyűjtőget... Képeletem azonmód visszasuhan pár százezer évet, amikor az emberiség ezt a legősibb tevékenységet kezdte gyakorolni. Mekkora fejlődött azóta ez a technika a huszadik századig! Mert annak idején a gyűjtőgető mozgott, ma viszont pihen, és a gyűjtemény megy a házhoz, illetve a perselybe...

A következő félórában, amikor egy terebélyes gumifa sejtelmes levézetét vázolom az ellenfényben, s közben a moszkítókat csapkodom magamon, világosan felötlik: hiszen egy útonálló apácával találkoztam...

Közben pedig hallom, amint egy aggódó ismerős rebegi: „Ne menj oda, hisz a hegyekben rablók settenkednek.“

Íme hát az első dél-amerikai útonálló, aki apáca... Így tűsz sem lettem...

